

УДК 347.952

ЛИМАРЬ І.В., аспірант кафедри цивільного процесу,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ МІСЦЯ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ В СИСТЕМІ ПРАВА УКРАЇНИ

***Анотація.** Статтю присвячено дослідженню підходів визначення правової природи виконавчого провадження, його місця в системі права України, аналізу існуючих у науковій літературі точок зору на виконавче провадження як завершальну стадію судового процесу шляхом проведення порівняльної характеристики з іншими поглядами щодо місця виконавчого провадження в системі права. У зв'язку із суттєвим оновленням законодавства у галузі примусового виконання рішень залишається багато суперечливих невирішених питань у теорії та практиці застосування законодавства у виконавчому провадженні, оскільки неможливо провести реформування галузі примусового виконання не визначившись із суттю та місцем виконавчого провадження в системі права України, що обумовлює актуальність та значимість теми дослідження. Підвищення ефективності застосування нового законодавства у галузі виконання рішень неможливе без поєднання доктрини та практики, що сприятиме удосконаленню процесуального механізму примусового виконання рішень. Визначення галузевої та інституціональної належності виконавчого провадження має наукове та практичне значення з причини відсутності правової позиції щодо чіткого закріплення місця виконавчого провадження в системі права України. Крім іншого, законодавство, що регулює примусове виконання рішень, характеризується неоднорідністю правових норм.*

***Ключові слова:** виконавче провадження; виконавчий процес; виконання рішень; правова природа; цивільно-процесуальна природа виконавчого провадження; виконавче право; стадія процесу.*

***Summary.** The article is devoted to the study of the approaches to determining the legal nature of executive proceedings, its place in the system of law of Ukraine, the analysis of the points of view existing in the scientific literature on executive proceedings as the final stage of the judicial process by conducting a comparative characteristic with other views on the place of executive proceedings in the system of law. In connection with the significant updating of the law in the field of enforcement of decisions, there are many controversial unresolved issues in the theory and practice of applying the law in the enforcement proceedings, since it is impossible to reform the sphere of forced execution without defining the essence and place of enforcement proceedings in the system of law of Ukraine, which stipulates relevance and significance of the research topic. Increasing the effectiveness of the application of new legislation in the area of implementation of decisions is impossible without combining doctrine and practice, which will facilitate the improvement of the procedural mechanism of enforcement of decisions. The determination of sectoral and institutional membership of executive proceedings has a scientific and practical significance, due to the lack of a legal position regarding the clear attachment of the place of enforcement in the system of law of Ukraine. Among other things, the law governing the enforcement of decisions is characterized by heterogeneity of legal norms.*

***Keywords:** executive proceedings; executive process; execution of decisions; legal nature; civil procedural nature of enforcement proceedings; executive power; stage of the process.*

***Аннотация.** Стаття посвящена дослідженню підходів до визначення правової природи виконавчого провадження, його місця в системі права України, аналізу існуючих у науковій літературі точок зору на виконавче провадження як завершальну стадію судового процесу шляхом проведення порівняльної характеристики з іншими поглядами щодо місця виконавчого провадження в системі права. У зв'язку із суттєвим оновленням законодавства у галузі примусового виконання рішень залишається багато суперечливих невирішених питань у теорії та практиці застосування законодавства у виконавчому провадженні, оскільки неможливо провести реформування галузі примусового виконання не визначившись із суттю та місцем виконавчого провадження в системі права України, що обумовлює актуальність та значимість теми дослідження. Підвищення ефективності застосування нового законодавства у галузі виконання рішень неможливе без поєднання доктрини та практики, що сприятиме удосконаленню процесуального механізму примусового виконання рішень. Визначення галузевої та інституціональної належності виконавчого провадження має наукове та практичне значення з причини відсутності правової позиції щодо чіткого закріплення місця виконавчого провадження в системі права України. Крім іншого, законодавство, що регулює примусове виконання рішень, характеризується неоднорідністю правових норм.*

обновлением законодательства в области принудительного выполнения решений остается много противоречивых нерешенных вопросов в теории и практике применения законодательства в исполнительном производстве, поскольку невозможно провести реформирование области принудительного выполнения, не определившись с сутью и местом исполнительного производства в системе права Украины, которая обуславливает актуальность и значимость темы исследования. Повышение эффективности применения нового законодательства в области выполнения решений невозможно без объединения доктрины и практики, которое будет содействовать усовершенствованию процессуального механизма принудительного выполнения решений. Определение отраслевой и институциональной принадлежности исполнительного производства имеет научное и практическое значения по причине отсутствия правовой позиции относительно четкого упрочения места исполнительного производства в системе права Украины. Кроме другого, законодательство, которое регулирует принудительное выполнение решений, характеризуется неоднородностью правовых норм.

Ключевые слова: исполнительное производство; исполнительный процесс; исполнение решений; правовая природа; гражданско-процессуальная природа исполнительного производства; исполнительное право; стадия процесса.

Постановка проблеми. Проблеми галузі примусового виконання рішень набули нового змісту з прийняттям оновленого законодавства про виконавче провадження, однак залишило деякі спірні питання в правовій науці залишилися не вирішеними. Виконавче провадження забезпечує досягнення матеріально-правової мети юрисдикційної діяльності, за показником фактичного виконання рішень можна робити про ефективність та дієвість механізму впорядкування суспільних відносин та правового захисту в державі в цілому. Саме фактичною реалізацією судового рішення повинен завершуватися будь-який цивільний процес у справі, оскільки на стадії виконання відбувається реальний захист прав, обов'язків, охоронюваних законом інтересів, підтверджених рішенням суду. Без визначення місця виконавчого провадження в правовій системі України неможливо здійснити якісне вдосконалення механізму примусового виконання рішень та забезпечення повноцінного захисту прав та законних інтересів учасників виконавчого провадження. Відсутність чіткої правової позиції в науці та законодавстві щодо правової природи та визначення місця виконавчого провадження в системі права України негативно впливає на правове регулювання правовідносин, які виникають під час примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів.

Результати аналізу наукових публікацій. Теоретичні і практичні проблеми виконавчого провадження в різних аспектах досліджувалися такими науковцями як: Ю.В. Білоусов (U.V. Bilousov), С.С. Бичкова (S.S. Bichkova), Д.Х. Валєєв (D. Kh. Valyev), Є.В. Васьковський (Є.V. Vaskovsky), П.П. Заворотько (P.P. Zavorotko), В.В. Комаров (V.V. Komarov), В.І. Тертишніков (V.I. Tertichnikov), С.Я. Фурса (S. Ya. Fursa), М.Й. Штефан (M.J. Stefan), Є.О. Харитонов (Є.O. Kharitonov), С.В. Щербак (S.V. Shcherbak), С.О. Якимчук (S.O. Yakimchuk) та іншими. Але і нині існують полярні погляди щодо правової природи виконавчого провадження. Це, безперечно, впливає на формування новітнього законодавства та практику примусового виконання рішень. Зважаючи на вищезазначене, особливості виконавчих правовідносин потребують подальшого наукового дослідження з метою їх класифікації.

Метою статті є визначення моделей правової природи та місця виконавчого провадження в системі права України, а саме правовідносин, що виникають під час примусового виконання рішень, галузевої приналежності норм, якими врегульовані правовідносини у виконавчому провадженні, та визначення закономірностей і шляхів

удосконалення механізму цивільно-правового регулювання у сфері виконавчого провадження.

Виклад основного матеріалу. Фактичне виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб) (далі – рішень) є показником ефективності здійснення правосуддя в державі та невід’ємною частиною юрисдикційної діяльності під час захисту і фактичного поновлення порушених прав, свобод та інтересів людини і громадянина.

Виконанням судових рішень завершується процес захисту суб’єктивних прав юридичних та фізичних осіб шляхом їх фактичної реалізації у спосіб та порядок, визначений Конституцією України та законами України. Саме забезпечення прав і свобод людини є головним обов’язком держави відповідно до статті 3 Конституції України [1].

У цивільному процесуальному законодавстві та в науці відповідної галузі права відсутня єдність у характеристиці стадії виконання судових рішень. Можна зустріти різні назви цієї стадії, а саме: “виконавче провадження”, “виконавчий процес”, “виконання судових рішень”, “виконання судових постанов”. Останні взагалі не охоплюють рішень, у т.ч. інших органів, що підлягають виконанню в порядку цивільного судочинства, передбачених законодавством.

Думки науковців з цього питання різняться. Наприклад, Гукасян Р.Є. вважав, що найменування даної стадії саме як “виконавче провадження” передбачає єдині засоби виконання рішень державних органів та інших несудових органів [2, с. 135]. Натомість Щербак С.В. вважає некоректним об’єднання декількох проваджень під одним поняттям “виконавче провадження” та пропонує їх назвати “виконавчий процес” [3, с. 15].

Сібільов Д.М., у свою чергу, вважає, що виконавче провадження на сьогодні фактично перетворюється на “виконавчий процес”, оскільки виконавчому провадженню притаманна така ознака процесуальної форми як стадійність, а система норм виконавчого провадження за ступенем урегульованості є вищою, ніж звичайна система процедур, і тяжіє до системи процедур щодо розгляду справ, установлені відповідним процесуальним законодавством [4, с. 38].

На думку Заворотько П.П., термін “виконавче провадження” не є вдалим, оскільки його значення підкреслює відособленість цієї стадії від інших стадій цивільного процесу в цілому, та не вказує, що виконавче провадження є судовим, тобто здійснюється в порядку цивільного судочинства. Найбільш вдалим найменуванням, на думку автора, є термін “судове виконання”, який підкреслює приналежність виконання саме до цивільного процесу, відображає роль суду у виконанні та показує його відмінність від інших видів примусового виконання [5, с. 141].

Зважаючи на різність думок та трактувань науковцями та законодавцем найменування стадії “виконання судових рішень” необхідно виробити єдину назву даної стадії, яка б найбільш повно відображала зміст правовідносин, що виникають під час примусового виконання рішень між учасниками даних правовідносин та привести у відповідність до цього законодавство.

Відносно визначення місця виконавчого провадження також не існує єдності наукових підходів. Так, у 1924 р. Краснокутським В.А. у своїй праці “Очерки гражданского процессуального права” уперше висловлена думка про розмежування виконавчого провадження та цивільно-процесуального права, оскільки, на думку вченого, право на судове рішення є однією з форм захисту права, а примусове виконання – іншою.

Юков М.К. у 1975 р. вперше зробив спробу обґрунтувати думку, що виконавче провадження є комплексною галуззю права та має визначену юридичну цілісність, предмет, метод правового регулювання та специфіку [6]. Пізніше у своєму

дисертаційному дослідженні Юков М.К. сформулював і назву цієї галузі – виконавче право [7, с. 155-191].

Такі висновки підтримали та розвинули Шерстюк В.М. та Ярков В.В. При цьому вони відзначили непроцесуальний характер виконавчого провадження, зазначивши, що відносини, які виникають під час виконання рішень різних юрисдикційних органів та цивільні процесуальні відношення не є однорідними [8, с. 22; 9]. Прибічники цієї теорії висловили припущення щодо формування нової галузі та запропонували її назви: “цивільне виконавче право”, “виконавче право”. Однак жодна з них на сьогодні так і не закріпилась.

Ісаєнкова О.В. також розглядає виконавче провадження як предмет виконавчого права поза цивільним процесом, а галуззю права не саме виконавче провадження, а виконавче право як сукупність норм, які регулюють виконання юрисдикційних актів. Авторкою виокремлено у виконавчому праві специфічний предмет, метод, нормативну базу та принципи [9].

Прихильники виокремлення виконавчого права за галузевою ознакою обґрунтовують позицію про виникнення в системі права “адміністративно-виконавчого права”. Наводяться аргументи щодо розгляду виконавчого провадження як складової частини адміністративного процесу, серед яких: участь у правовідносинах виконавчого провадження обов’язкового суб’єкту – державного виконавця та його підпорядкованість органам Міністерства юстиції України; наділення державного виконавця владними повноваженнями та публічно-правовий характер правовідносин у виконавчому провадженні, які мають всі ознаки адміністративних процесуальних норм та ін.

Наприклад, досліджуючи місце інституту виконавчого провадження в системі права України, Щербак С.В. не погоджується з думками вчених щодо самостійності галузі виконавчого права та робить висновок про те, що виконавче провадження перебуває у сфері дії адміністративного процесу, а для з’ясування місця виконавчого провадження в системі права вагоме значення має його адміністративно-правове регулювання [10, с. 7]. Аналогічної думки дотримується також Ігонін Р.В. на підставі аналізу властивостей, притаманних виконавчому провадженню, зазначаючи, що виконавче провадження є складовою адміністративного процесу, оскільки поєднує в собі адміністративно-процедурну та адміністративно-юрисдикційну ознаки [11, с. 8; 12, с. 200].

Схожої думки дотримується і авторський колектив під керівництвом видатного вченого Фурси С.Я., визначаючи виконавче провадження як інститут адміністративного процесу, а правовідносини, що виникають у виконавчому провадженні – як адміністративно-процесуальні [13, с. 797]. Крім іншого, Фурса С.Я., розкриваючи сутність та систему виконавчих правовідносин зазначає, що примусове виконання рішень є однією з юрисдикційних функцій держави, яка, на відміну від цивільного процесу, має свої індивідуалізуючі ознаки, обумовлені предметом і методом правового регулювання цих відносин, тому виконавчі правовідносини є різновидом правових відносин, що виникають у сфері організації та діяльності органів та осіб примусового виконання [14, с. 12-13].

На нашу думку, такі твердження вбачаються досить спірними, оскільки система законодавства та нормативно-правові акти з питань примусового виконання рішень знаходяться на етапі реформування та становлення, тому виокремлення виконавчого провадження в самостійну галузь права є занадто передчасним, доцільніше приділити більше уваги уніфікації законодавства, із об’єднанням специфічних форм та методів, процедур примусового виконання рішень різних галузей права в один блок загальних засад виконавчого провадження з урахуванням специфічних особливостей окремих

галузей судочинства. Із точкою зору щодо визнання виконавчих правовідносин адміністративно-процесуальними теж важко погодитись, оскільки правова природа правовідносин у виконавчому провадженні не співпадає з предметом адміністративно-процесуального регулювання відносин у сфері державного управління.

Хоча єдина точка зору щодо природи та місця виконавчого провадження в системі права на сьогодні відсутня, все ж можна виокремити декілька основних напрямків, в яких виконавче провадження розглядається як: 1) стадія цивільного (господарського, адміністративного) процесу; 2) частина вказаних галузей права; 3) самостійна галузь права (назва якої є також дискусійною та неоднозначною).

В той же час слід відзначити те, що більшість авторів розглядає виконання судових рішень як завершальну стадію саме цивільного процесу.

Як зазначав з цього приводу Талан Л.Г., виконання рішень суду є заключною стадією цивільного процесу та завершує діяльність по здійсненню правосуддя та захисту права, що здійснюється судом, а отже, правосуддя варто розуміти в широкому вимірі – як діяльність суду з розгляду спору і виконання судового рішення [15, с. 100]. На думку Шерстюка В.М., виконавче провадження є складовою частиною механізму захисту цивільного права та заключним етапом (стадією) його реалізації [16]. Білоусов Ю.В. вважає виконання рішення кінцевим етапом юрисдикційної (правозахисної) діяльності. Без реалізації цієї стадії (етапу), на його переконання, втрачається сенс попередньої діяльності суду, оскільки саме виконанням рішення суду завершується процес захисту суб'єктивних майнових та особистих немайнових прав громадян та юридичних осіб шляхом їх фактичної реалізації у спосіб та порядок, визначений Конституцією та законами України [17, с. 5]. Дискусія ґрунтується на різних поглядах щодо моменту завершення процесу захисту права. Одні вчені, про що мова йшла вище, стверджують, що процес захисту порушених прав та законних інтересів завершується з моменту прийняття судового рішення. Інші дослідники вважають завершенням процесу захисту порушеного права реальне виконання рішення.

Найбільш вірною, на нашу думку, є остання точка зору, оскільки вона найповніше відображає сутність виконавчого провадження. Не можна вважати досягнутою основну мету цивільного процесу, обмежившись отриманням судового рішення та набранням ним законної сили.

Так, Боннер О.Т. вважає, що суспільні відносини, які виникають під час виконання рішень, мають похідно-допоміжний характер та в повною мірою відображають основну модель цивільних процесуальних відносин між компетентними державними органами та учасниками процесу, а тому не можуть бути самостійним об'єктом правового регулювання [18]. Тобто автором також розглядається виконавче провадження як заключна стадія цивільного процесу, в якій відбувається реалізація рішення суду, де суд виступає контролюючим органом, що діє в інтересах держави та суспільства.

Виконавче провадження як частина єдиного цивільного процесу здійснення правосуддя само по собі є заключною, логічно-монолітною процесуальною стадією. Розмежування виконавчої діяльності на стадії дозволяє акцентувати увагу практичних працівників (суддів, юрисконсультів, адвокатів, судових виконавців) на процесуальних особливостях здійснення дій на різних етапах провадження, що природно, підвищує ефективність виконання та законну реалізацію судового рішення в повному обсязі [20, с. 39].

Точка зору щодо виконавчого провадження як заключної стадії цивільного процесу підтримується Комаровим В.В. На його думку, виконання рішень є частиною цивільного процесу, його заключною стадією, зв'язок якої з попередніми обумовлений тим, що в

рамках цивільного процесу відбувається реалізація норм матеріального права та самого суб'єктивного матеріального права, що впливає з цієї норми. Як відзначає автор, захист порушених прав передбачає не тільки декларацію певного правового становища в судовому рішенні, а й обов'язкову реалізацію висновків суду, у тому числі в межах провадження щодо примусового виконання [21, с. 941]. Пелевін С.М. також зазначав, що стадія виконання рішень є останньою, заключною та обов'язковою стадією цивільного процесу, оскільки вона є наслідком розгляду і вирішення цивільної справи, у якій захист суб'єктивних цивільних прав і законних інтересів знаходить своє реальне втілення та не переходить в іншу стадію цивільного судочинства [22]. У контексті зазначеного вище Заворотько П.П. відзначав, що особливістю цивільного процесу є не лише швидкий і повний розгляд цивільних справ, а й створення умов на всіх стадіях процесу, необхідних для виконання судових рішень, досягнення повного відновлення порушеного права. На його думку, позов і виконавче провадження є засобом захисту права на різних етапах цивільного процесу, що мають спільну кінцеву мету, але досягають її різними процесуальними засобами. Позов є засобом захисту порушеного чи оспорюваного права, а виконавче провадження – засобом захисту права, яке перестало бути спірним і підлягає примусовій реалізації [23, с. 3-4].

Конституційний та Верховний суди України у своїх рішеннях неодноразово зазначали, що виконання рішення, ухваленого будь-яким судом, має розцінюватися як невід'ємна частина судового розгляду, завершальна стадія судового провадження, складова права кожного на судовий захист та справедливий суд, процесуальною гарантією доступу до суду [24 – 27], що передбачено статтями 6, 13 Конвенції Ради Європи “Про захист прав людини та основоположних свобод” від 04.11.1950 р. (далі – ЄКПЛ).

Статтею 8 Загальної декларації прав людини від 10 грудня 1948 року проголошено право кожного не тільки на ефективне правосуддя, але й на поновлення в правах у випадку їх порушення, покладаючи обов'язок поновлення прав на “компетентні національні суди” [28]. Під поновленням розуміється не тільки прийняття судом законного та обґрунтованого рішення, а й контроль за його виконанням, оскільки саме на цьому етапі здійснення правосуддя відбувається реальне поновлення порушених прав.

У справах “Горнсбі проти Греції” від 19.03.1997 р., “Бурдов проти Росії” від 07.05.2002 р., “Ромашов проти України” від 27.07.2004 р., “Шаренок проти України” від 22.02.2004 р., “Васильчук проти України” від 10.12.2009 р. [29 – 33] та низці інших, ЄСПЛ зазначає, що право на судовий захист було б ілюзорним, якби правова система держави дозволяла, щоб остаточне зобов'язальне рішення залишалося бездієвим на шкоду одній із сторін. Виконання рішення, ухваленого будь-яким судом, має вважатися невід'ємною частиною цивільного процесу та не може бути відокремлене від судового провадження. Отже, згідно з прецедентною практикою ЄСПЛ, провадження з виконання судових рішень є самостійною і невід'ємною частиною судового розгляду та складовою права на справедливий суд.

Висновки.

Таким чином, виконавче провадження можна визначити як заключну стадію цивільного процесу при примусовому виконанні рішень судів цивільної юрисдикції. Його також можна визнати як сукупність пов'язаних між собою та визначених законодавством процесуальних дій уповноважених органів та осіб з примусового виконання рішень суду та інших юрисдикційних органів, врегульованих правовими нормами, які забезпечені державним примусом та спрямовані на фактичне поновлення порушених (оспорюваних) суб'єктивних цивільних (в широкому розумінні) матеріальних прав та охоронюваних законом інтересів.

На нашу думку, виконавче провадження в частині забезпечення виконання виконавчих документів цивільних судів можна вважати заключною стадією цивільного процесу, органічним продовженням судового розгляду та його логічним завершенням. Судове рішення має ознаки виконавчого документу та ініціює процедуру виконавчого провадження, а сторони у виконавчому та судовому процесі не можуть бути іншими. Судове рішення має встановлені гарантії виконуваності, головною з яких є процедура примусового виконання, що забезпечена механізмами державного примусу. Виконавче провадження є невід'ємною складовою дотримання та захисту права людини на справедливий судовий розгляд упродовж розумного строку, встановленого статтею 6 ЄКПЛ.

Виконавче провадження, попри неоднозначність поглядів, має нерозривний зв'язок із попередніми стадіями цивільного процесу та єдністю цілей для всіх видів судочинства (цивільного, господарського, адміністративного), які полягають у захисті та поновленні порушених, невизнаних та оспорюваних прав, свобод і інтересів юридичних осіб, а також інтересів держави. Отже, виконавче провадження можна визначити завершальною стадією судового провадження, яке є невід'ємним елементом права на судовий захист та в якій досягається основна мета цивільно-процесуальної діяльності та правосуддя в цілому, а саме реальне відновлення захищених судом або іншим органом порушених прав чи інтересів.

Як вірно зазначила Щербак С.В., однією з причин того, що виконавче провадження є слабкою ланкою механізму захисту прав громадян і юридичних осіб, є недостатня увага вчених і практиків до проблем виконання судових рішень у період бурхливого розвитку економічних відносин, що було зумовлене невизначеністю місця виконавчого провадження в системі правових наук [11, с. 1].

Використана література

1. Конституція України: Закон України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 18.12.2018).
2. Гукасян Р.Є. Єдність засобів виконання рішень державних органів та суспільних організацій, що здійснюють захист прав громадян та соціалістичних організацій. – (“50 років Радянської влади та актуальні проблеми правової науки”). Саратов, 1967. С. 111.
3. Щербак С.В. Зміст виконавчого процесу. *Правовий вісник УАБС*. 2011. № 2(5). С. 15-18.
4. Сібільов Д.М. Генетичні ознаки виконавчого провадження в системі цивільної юрисдикції. *Юрист України*. 2011. Вип. 2. С. 34-38.
5. Заворотько П.П. Процессуальные гарантии исполнения судебного решения. Москва: Юридическая литература, 1974. 360 с.
6. Юков М.К. Самостоятельность норм, регулирующих исполнительное производство. *Проблемы совершенствования ГПК РСФСР*. Свердловск. 1975. Вып. 40. С. 91-97.
7. Юков М. К. Теоретические проблемы системы гражданского процессуального права: дис. ...д-ра юрид. наук. Свердловск, 1975.
8. Шерстюк В.М. Система советского гражданского процессуального права. Москва: Изд-во МГУ, 1989. С. 133.
9. Ярков В. В. Проблемы реализации судебных актов. Проблемы совершенствования правосудия по гражданским делам. Ярославль: Изд-во Ярославского ун-та, 1991. С. 80-81.
10. Исаенкова О.В. Проблемы исполнительного права в гражданской юрисдикции: автореф. дис. ...д-ра юрид. наук. Саратов, 2003. 17 с.
11. Щербак С.В. Адміністративно-правове регулювання виконавчого провадження в Україні: автореф. дис. ...канд. юрид. наук. Київ, 2002. 17 с.

12. Ігонін Р.В. Організаційно-правові засади діяльності суб'єктів виконавчого провадження: автореф. дис. ...канд. юрид. наук. Ірпінь, 2007. 22 с.
13. Лівар Ю.О. Про виконавчі провадження в адміністративному праві. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія "Право"*. 2015. Вип. 19. С. 198-202.
14. Цивільний процес України: академічний курс/ за ред. С.Я. Фурси та ін. Київ : Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2009. 848 с.
15. Фурса С.Я. Формування теоретичних основ виконавчих процесуальних правовідносин: сутність, система, ознаки та класифікація. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. Київ, 2013. Вип. 95. С. 12-16.
16. Талан Л.Г. Виконавче провадження в структурі цивілістичного процесу. *Вісник Академії правових наук України*. Харків. 2009. Вип. 2. С. 96-102.
17. Юков М.К. Исполнительное производство. Москва, 2000.
18. Білоусов Ю.В. Виконавче провадження: навч. посібник. Київ: Прецидент, 2004. 192 с.
19. Боннер А.Т. Проблемы установления истины в гражданском процессе. СПб, 2009.
20. Зайцев И., Худенко В. Стадии исполнительного производства в гражданском процессе. *Российская юстиция*. 1994. Вып. 6. С. 39-41.
21. Комаров В.В., Бігун В.А., Баранкова В.В., Гусаров К.В. Курс цивільного процесу : підручник. Харків: Право, 2011. 1352 с.
22. Мусина М.А., Чечина Н.А., Чечота М.Д. Гражданский процесс. Москва. 1996. С. 370.
23. Заворотько П.П. Процессуальные гарантии исполнения судебного решения. Москва: Юрид. лит-ра, 1974. С. 360.
24. Рішення Конституційного суду України від 13 грудня 2012 р. № 18-рп/2012, судова справа № 1-26/2012. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v018p710-12> (дата звернення: 20.07.2018).
25. Рішення Конституційного суду України від 25 квітня 2012 р. № 11-рп/2012, судова справа № 1-12/2012. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-12/paran17#n17> (дата звернення: 20.07.2018).
26. Рішення Конституційного суду України від 26 червня 2013 р. № 5-рп/2013, судова справа № 1-7/2013. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-13> (дата звернення: 13.07.2018).
27. Рішення Верховного суду України від 16 січня 2018 р. № 520/5696/14-ц, судова справа № 520/17779/14-ц. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71666815> (дата звернення: 16.07.2018).
28. Загальна декларація прав людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення 13.02.2019).
29. Рішення ЄСПЛ від 19.03.1997 р., судова справа Горнсбі проти Греції. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_079/print (дата звернення 15.02.2019).
30. Рішення ЄСПЛ від 07.05.2002 р., судова справа Бурдов проти Росії. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_045 (дата звернення 15.02.2019).
31. Рішення ЄСПЛ від 27.07.2004 р., судова справа Ромашов проти України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_227 (дата звернення 15.02.2019).
32. Рішення ЄСПЛ від 22.02.2004 р., судова справа Шаренок проти України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_235 (дата звернення 15.02.2019).
33. Рішення ЄСПЛ від 10.12.2009 р., судова справа Васильчук проти України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_532 (дата звернення 15.02.2019).

~~~~~ * * * ~~~~~